

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ»**

Харків
2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ»**

для студентів
заочної форми навчання
першого (бакалаврського)
освітньо-кваліфікаційного рівня
галузі знань 08 «Право»
спеціальності 081 «Право»

**Харків
2022**

Навчально-методичні матеріали для практичних занять і самостійної роботи з навчальної дисципліни «Земельне право України» для студентів заочної форми навчання першого (бакалаврського) освітньо-кваліфікаційного рівня галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» / уклад.: І. В. Ігнатенко. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2022. 26 с.

Укладач І. В. Ігнатенко

© Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2022

ВСТУП

Під час вивчення навчальної дисципліни «Земельне право України» здобувачі вищої освіти маю набути знань з таких основних питань, як предмет, метод і система земельного права, його принципи, джерела, об'єкти та суб'єкти, правові основи управління використанням, відтворенням й охороною земель, земельні права й обов'язки громадян, загальні засади набуття права власності й користування землею, реалізація прав на землю, земельні спори, відповідальність за порушення земельного законодавства, особливості правового регулювання економічного механізму раціонального використання й охорони різних категорій земель.

При викладанні навчальної дисципліни «Земельне право України» головними завданнями є: формування й розвиток загальних, фахових і предметних компетентностей студентів завдяки освоєнню необхідних теоретичних положень земельного права, сутності земельно-правових категорій, змісту земельно-правових інститутів, особливостей основних видів права землекористування, гарантій реалізації та захисту земельних прав, особливостей правового режиму використання, охорони й відтворення земель окремих категорій, необхідних для виконання у майбутньому своїх функцій у процесі трудової діяльності й розвитку кар'єри.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Земельне право України» студенти повинні:

- **знати** стан основних проблем науки земельного права; сутність земельно-правових категорій; поняття, зміст і значення земельних правовідносин; специфіку набуття й реалізації права власності й користування земельними ділянками; регулювання плати за землю; гарантії реалізації та захисту земельних прав суб'єктів; специфіку правового регулювання використання окремих категорій земель; правовий режим особливо охоронюваних територій;

- **уміти** правильно тлумачити і застосовувати положення нормативно-правових актів, визначаючи при цьому види правовідносин; використовувати дані науки земельного

права для вирішення професійних завдань; здійснювати юридичний аналіз обставин для кваліфікації земельних відносин; при виконанні професійних завдань встановлювати правовий статус органів у сфері управління використанням, відтворенням й охороною земель і прогнозувати правові наслідки рішень, які вони приймають; у межах економіко-правового механізму землекористування й охорони земель застосовувати економічні заходи раціонального землекористування і передбачені законодавством механізми правового регулювання використання, охорони й відтворення земельних ресурсів; аргументувати власну точку зору і прийняте за конкретним завданням рішення.

Місце навчальної дисципліни у структурі освітньо-професійної програми:

а) навчальна дисципліна «Земельне право України» належить до професійно-практичних обов'язкових дисциплін;

б) при її вивченні використовуються знання, отримані з наступних дисциплін: конституційне, адміністративне, цивільне, господарське, аграрне й екологічне право.

в) основні положення навчальної дисципліни мають застосовуватися при вивченні таких дисциплін – «Забезпечення та захист прав на землю», «Вирішення земельних спорів», «Процедури в земельному праві».

При вивченні навчальної дисципліни «Земельне право України» на заочному факультеті використовуються такі форми навчальної роботи: лекції, консультації; самостійна робота студентів і практичні заняття.

Самостійна робота – це вид позааудиторної роботи студента навчального характеру, виконання якої сприяє вивченню й закріпленню програмного матеріалу. Ключовим є те, що студент повинен самостійно опрацювати конспекти лекцій, літературу, нормативні акти, судову практику.

Формами самостійної роботи є: виконання індивідуальних домашніх завдань; робота в інформаційних мережах; опрацювання додаткової літератури тощо.

1. ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Права на землю

Завдання

1. Між громадянином і юридичною особою – власником земельної ділянки укладено договір оренди земельної ділянки сільськогосподарського призначення для ведення фермерського господарства. У договорі вказано кадастровий номер земельної ділянки, розмір і місце її розташування, розмір орендної плати й відповідальність за її несплату. Строк договору оренди – п'ять років; договір укладено у простій письмовій формі, на державну реєстрацію він не подавався.

Які вимоги законодавства були порушені при укладенні зазначеного договору?

2. Іноземцеві 01.05.2019 р. надана в оренду строком до 01.05.2021 р. земельна ділянка розміром 2 га для ведення особистого селянського господарства. Орендодавець 10.10.2021 р. вирішив її продати. Орендар звернувся до сільської ради про передачу йому у приватну власність вказаної земельної ділянки, вважаючи, що він має переважне право на отримання орендованої земельної ділянки у власність.

Надайте правову оцінку ситуації.

3. Громадянин Петров уклав договір купівлі-продажу нежитлової будівлі. Договір не містив умови про кадастровий номер, на якій згадана будівля розміщувалася. Згодом цей громадянин вирішив звернутися до суду з позовом про визнання договору недійсним, зазначивши як на відсутність відповідного пункту в договорі, так і на те, що він не є власником земельної ділянки. Покупець нежитлової будівлі

жодних проблем у зв'язку із наведеним не вбачав і заперечував проти визнання договору недійсним.

Як відсутність вказівки на кадастровий номер земельної ділянки вплине на вирішення справи?

4. Сільський житель Іванов з 2005 р. почав постійно обробляти, засівати, збирати врожай із сусідньої земельної ділянки, яка належала його односельцям, що виїхали із села у 2000 р. і більше не поверталися. У 2016 р. Іванов вирішив оформити право власності на вказану земельну ділянку, у зв'язку із чим звернувся за роз'ясненням до юриста. Раніше громадянин Іванов вже отримав безоплатно у приватну власність для будівництва й обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд 0,20 га із земель комунальної власності.

Як юрист підготує проєкт роз'яснення з приводу отримання ним цієї земельної ділянки у приватну власність.

5. Громадянин Німеччини отримав за заповітом в Україні земельну ділянку сільськогосподарського призначення від свого батька. Спадкодавець помер у квітні, свідоцтво про право на спадщину на земельну ділянку було отримано спадкоємцем-іноземцем у жовтні. Брат спадкоємця – українець, який не отримав від батька прав на цю земельну ділянку, вирішив у судовому порядку вимагати її примусового продажу.

Що у вказаній ситуації є помилкою у діях чи фактах, враховуючи положення земельного законодавства?

6. Приватний нотаріус посвідчив договір купівлі-продажу садового будинку і земельної ділянки площею 0,12 га, набувачем яких був іноземний громадянин. У договорі зазначено: назву сторін; вид і предмет договору; відомості про відсутність заборон на відчуження земельної ділянки; відомості про відсутність або наявність обмежень щодо використання земельної ділянки за цільовим призначенням; договірну ціну; права й обов'язки сторін; момент переходу права власності на земельну ділянку. У подальшому іноземець звернувся до уповноваженого органу з приводу державної

реєстрації права власності, однак у цьому йому було відмовлено.

Які вимоги законодавства порушені?

7. У 2008 р. між ФГ «Зерно» і гр. К. укладено договір оренди земельної ділянки для ведення товарного сільськогосподарського виробництва строком до 21.01.2013 р. У серпні 2011 р. гр. К. і ФГ «Зерно» уклали додаткову угоду до цього договору, якою погодили новий строк його дії до 31.12.2017 р. За шість місяців до закінчення договору ФГ «Зерно» направило гр. К. лист, у якому пропонувало їй поновити договір оренди земельної ділянки на новий строк, проте 01.08.2017 р. отримало від гр. К. заяву про відмову у поновленні договору оренди, а 02.10.2017 р. направило гр. К. лист з проектом додаткової угоди.

Однак ще у 2015 р. гр. К. й іноземне підприємство «Сокур» уклали договір емфітевзису, на підставі якого «Сокур» зареєструвало право користування зазначеною вище земельною ділянкою з 01.01.2018 р. до 01.01.2025 р. За цим договором емфітевту було відомо, що на земельну ділянку існує обмеження в користуванні згідно з договором оренди земельної ділянки, укладеним між іноземне підприємство «Сокур» і гр. К. Дізнавшись про даний договір у грудні 2017 р., ФГ «Зерно» звернулося до суду з позовом про визнання недійсним договору емфітевзису, оскільки він позбавляє його права, передбаченого ч. 1 ст. 33 Закону України «Про оренди землі», на укладення договору оренди землі на новий строк.

Чи порушено права ФГ «Зерно» у результаті укладення договору емфітевзису? Чи встановлює закон заборону на визначення емфітевтичного права на майбутнє? Чи є порушенням закону передача права користування спірною земельною ділянкою іншій особі під час дії договору оренди земельної ділянки? Складіть проєкт апеляційної скарги.

8. Гр. Б., будучи власником земельної ділянки сільськогосподарського призначення, уклав договір емфітевзису з ФГ «Природа» на 100 років. Передача

емфітевтичного права відбулася за 50 000 грн, які емфітевт сплатив на користь гр. Б. за весь строк користування земельною ділянкою. Даний договір зареєстровано в державному реєстрі речових прав на нерухоме майно 15.12.2020 р. Через 2 місяці після державної реєстрації гр. Б. помер. Його донька гр. С. як спадкоємиця звернулася до суду про визнання договору емфітевзису недійсним і припинення права користування ФГ «Природа» земельною ділянкою. Позовні вимоги аргументувала тим, що відповідно до договору нащадки позбавлені права користуватися земельною ділянкою більше 99 років, з чим гр. С. повністю не згодна, а також передбачено нотаріальне посвідчення даного договору, яке не відбулося.

Вирішіть справу. Чи є підстави для визнання договору недійсним? Складіть проєкт касаційної скарги.

9. Рішенням міської ради КП «Локусбуд» передано в постійне користування земельну ділянку для будівництва й обслуговування об'єктів торгівлі. Згодом рішенням міської ради цьому КП було надано дозвіл на укладення договору суперфіцію на земельну ділянку з ТОВ «Будінвест» строком на 5 років для будівництва й обслуговування об'єктів торгівлі. Відповідний договір був укладений, нотаріально посвідчений і зареєстрований в Реєстрі речових прав на нерухоме майно. ТОВ «Будінвест» отримало містобудівні умови й обмеження для проектування об'єкта будівництва, однак у цей період надійшов до суду позов від прокурора про визнання недійсними рішень міської ради й договору суперфіцію земельної ділянки.

В обґрунтування позову прокурор посиляється на порушення вимог земельного законодавства при прийнятті рішень і спірність договору, а саме щодо передачі земельної ділянки для забудови КП «Локусбуд», яке не збиралося її використовувати за цільовим призначенням, а мало намір передати її у користування юридичній особі в порушення встановленої процедури передачі – без проведення земельних торгів. На думку прокурора, внаслідок прийняття спірних

рішень міською радою фактично відбудеться протиправне вибуття земель із комунальної власності територіальної громади, що порушує інтереси держави в особі цієї територіальної громади як власника землі. Після завершення будівництва не землекористувач, а ТОВ «Будінвест» отримає у власність будівлі торгівлі, збудовані на земельній ділянці, яка є власністю міської ради, право користування якою належить КП «Локусбуд».

Вирішіть справу. Визначте предметну юрисдикцію даного спору. Проаналізуйте правові позиції Верховного Суду.

10. На підставі рішення виконкому між фізичною особою-підприємцем гр. Т. і сільською радою укладено договір (з 15 червня по 14 грудня 2017 р.) про встановлення особистого строкового сервітуту для розміщення малої архітектурної форми (павільйону). Також цим договором визначено, що після закінчення строку дії договору гр. Т. має право на укладення нового договору на новий строк у разі ухвалення виконкомом відповідного рішення. Після закінчення строку дії цього договору гр. Т. протягом трьох років не зверталася до сільради із відповідною заявою про подовження строку дії договору.

У 2021 р. затверджено Генеральний план, згідно з яким не передбачено розташування малих архітектурних форм для ведення підприємницької діяльності по вулиці, де був розташований павільйон. Гр. Т. запропоновано самостійно здійснити демонтаж торгового павільйону. Однак вона ухилилася від виконання демонтажу тимчасової споруди і подала до сільради заяву про подовження строку дії договору особистого строкового сервітуту. Рішенням виконкому їй в цьому було відмовлено, а також передбачено, що гр. Т. повинна демонтувати зазначену малу архітектурну форму (торговий павільйон) і до 1 квітня 2021 р. територію, на якій розміщена вказана мала архітектурна форма, привести у належний стан.

Вважаючи дії сільради такими, що перешкоджають користуванню власним майном, гр. Т. звернулася до суду з

позовом щодо захисту порушених прав та інтересів як суб'єкта підприємницької діяльності.

Вирішіть справу. Визначте предметну юрисдикцію даного спору. Підготуйте проєкт судового рішення.

Тема 2. Правовий режим земель

Завдання

1. Райдержадміністрацією прийнято розпорядження про зміну цільового призначення приватної земельної ділянки гр. Петрова площею 5 га з «для ведення особистого селянського господарства» на «для рибогосподарських потреб». Затверджено розрахунок обчислення сум відшкодування втрат сільськогосподарського виробництва, пов'язаних із зміною цільового призначення земельної ділянки.

Не погодившись із таким розпорядженням, гр. Петров звернувся до суду з позовом про його скасування в частині, що стосується відшкодування втрат сільськогосподарського виробництва. На його думку, зміна цільового призначення земельної ділянки не зобов'язує відшкодовувати втрати сільськогосподарського виробництва, оскільки в даному випадку один засіб виробництва сільськогосподарської продукції замінюється на інший, який також спрямований на виробництво, одержання та споживання сільськогосподарської продукції. На обґрунтування своїх вимог він повідомив, що надіслав до Держгеокадастру запит щодо отримання спеціального дозволу на зняття, перенесення і складування ґрунтового покриву земельної ділянки, зазначивши, що ним замовлено проєкт на зняття і перенесення ґрунтового покриву для утворення штучної водойми. У подальшому він планує створити фермерське господарство, діяльність яке займатиметься штучним розведенням, утриманням і вирощуванням об'єктів аквакультури у контрольованих умовах для одержання сільськогосподарської продукції та її реалізації.

Вирішіть справу.

2. Гр. А. у 2007 р. видано державний акт на право приватної власності на земельну ділянку, цільовим призначенням якої є будівництво й обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд. У грудні 2018 р. він надіслав повідомлення до управління державної архітектурно-будівельної інспекції про початок виконання будівельних робіт.

Того ж місяця гр. А. отримав відповідь, у якій зазначалося, що його повідомлення оформлене з порушенням встановлених вимог, а саме в ньому відсутня інформація про будівельний паспорт.

У жовтні 2018 р. він звертався до міської ради із заявою про сприяння в наданні будівельного паспорта забудови земельної ділянки, але йому було відмовлено. Відмова ґрунтується на рішенні міської ради 2017 р., яким затверджено генеральний план міста, згідно з яким належна йому земельна ділянка потрапила до зони зелених насаджень загального користування.

Дайте правову оцінку ситуації.

3. Гр. К. у 2018 р. рішенням Держгеокадастру передано у власність земельну ділянку площею 0,12 га для ведення садівництва. На підставі вказаного рішення виготовлено технічну документацію і видано свідоцтво про право власності на земельну ділянку. Проте у 2021 прокурор звернувся в суд із позовом про скасування згаданого рішення й визнання недійсним свідоцтва, оскільки спірна земельна ділянка належить до земель лісгосподарського призначення і перебуває в постійному користуванні філії лісового агропромислового господарства. Станом на час прийняття оскаржуваного рішення земельна ділянка з постійного користування не вилучалася, жодних погоджень на її вилучення лісове господарство не надавало. Крім того, до прийняття вказаних розпоряджень і видачі свідоцтва земельна ділянка перебувала у державній власності.

Вирішіть справу.

4. Між райдержадміністрацією і гр. В. укладено договір оренди земельної ділянки водного фонду площею 15,57 га (у тому числі: під озером – 9,17 га; прибережна захисна смуга – 6,40 га, з яких 0,50 га – пасовища, 5 га – землі, вкриті лісовою рослинністю, 0,90 га – чагарники), що перебуває в запасі й розташована за межами населених пунктів сільської ради, строком на п'ять років. При перевірці прокуратурою виявлено порушення вимог земельного законодавства щодо відведення райдержадміністрацією у користування на умовах оренди земель лісогосподарського призначення.

Вирішіть справу.

5. За рішенням селищної ради гр. Іванову надано згоду на виготовлення проєкту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність із земель запасу для будівництва житлового будинку, господарських будівель і споруд, площею 0,15 га. Надалі радою був затверджений проєкт землеустрою щодо відведення у власність земельної ділянки із земель запасу (землі житлової та громадської забудови) й ухвалено рішення про передачу землі у приватну власність. Гр. Іванову земельну ділянку надано на праві власності.

Прокурор, посилаючись на незаконність цих рішень, просив суд визнати незаконним (недійсним) рішення селищної ради й скасувати державну реєстрацію права власності на земельну ділянку. На обґрунтування своєї позиції він у позовній заяві зазначив, що в установленому законом порядку проєкт землеустрою щодо відведення земельної ділянки не був погоджений із відділом Держгеокадастру, крім того, земельна ділянка належить до земель громадської забудови, на якій відповідно до містобудівної документації не передбачено розміщення житлових будинків.

Вирішіть справу.

6. Розпорядженням райдержадміністрації надано дозвіл на укладення з фермерським господарством договору оренди земель водного фонду сільської ради, у тому числі ставка, площею 1,0 га, та прибережних смуг 0,8 га для

рибогосподарських потреб. На підставі цього розпорядження між районною державною адміністрацією й фермерським господарством укладено договір оренди водного об'єкта і земель водного фонду, згідно з яким на умовах оренди передано в користування строком на 50 років водний об'єкт і земельну ділянку земель водного фонду загальною площею 1,8 га, у тому числі 1,0 га – водне дзеркало ставу; 0,8 га – землі під прибережною захисною смугою, що знаходяться на території сільської ради.

Місцева прокуратура просить розірвати зазначений договір, оскільки: а) райдержадміністрація не мала повноважень на передачу в оренду водного об'єкта загальнодержавного значення; б) фермерське господарство не отримало дозволу на спеціальне водокористування; в) договір не був погоджений із державними органами охорони навколишнього природного середовища й водного господарства.

Вирішіть справу.

2. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 24.12.2020)

2. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (дата звернення: 04.01.2021)

3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 08.01.2021)

4. Про Державний земельний кадастр: Закон України від 07.07.2011 р. № 3613-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17#Text> (дата звернення: 04.02.2021)

5. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19.06.2003 р. № 963-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/963-15#Text> (дата звернення: 04.02.2021)

6. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 р. № 1952-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15#Text> (дата звернення: 04.02.2021)

7. Про землеустрій: Закон України від 22.05.2003 р. № 858-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15#Text> (дата звернення: 24.12.2020)

8. Про оренду землі: Закон України від 06.1998 р. № 161-XIV у ред. від 02.10.2003 р. № 1211-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161-14#Text> (дата звернення: 24.12.2020)

9. Про охорону земель: Закон України від 19.06.2003 р. № 962-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15#Text> (дата звернення: 04.01.2021)

10. Про оцінку земель: Закон України від 11.12.2003 р. № 1378-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1378-15#Text> (дата звернення: 04.02.2021)

11. Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв): Закон України від 05.06.2003 р. № 899-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/899-15#Text> (дата звернення: 04.02.2021)

12. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 р. № 3038-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text> (дата звернення: 04.02.2021)

13. ДАЙДЖЕСТ судової практики Великої Палати Верховного Суду в земельних спорах за участю органів Держгеокадастру за період із 01.03.2018 р. по 23.11.2020 р. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Daidzhest_VP_VS.pdf (дата звернення: 04.01.2021)

14. ДАЙДЖЕСТ судової практики Великої Палати Верховного Суду у справах зі спорів, що виникають із земельних відносин (застосування норм матеріального права) Рішення, внесені до ЄДРСР за період з 20.04.2018 р. по 18.09.2019 р. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/dajdjest_VP_zemelni_sporu_2018_2019.pdf (дата звернення 06.01.2021).

Підручники, навчальні посібники, монографії

1. Земельне право: підручник / за ред. М. В. Шульги. Харків: Право, 2014. 520 с.

2. Земельні спори: правові засади вирішення: навч. посібник / за ред.: А. В. Котелевець, Л. В. Лейби, М. В. Шульги. Харків: Федорко, 2014. 214 с.

3. Земельне право України: навч. посібник / за ред. І. І. Каракаша і Т. Є. Харитонові. 2-ге вид. Одеса: Юрид. літ., 2017. 585 с.

4. Посібник для підготовки до іспиту із земельного права / В. І. Гордєєв, Д. М. Золотарьова, І. В. Ігнатенко та ін.; за заг. ред. проф. М. В. Шульги. Харків: Юрайт, 2019. 380 с.
5. Земельний кодекс України: наук.-практ. коментар / за ред. А. М. Мірошніченка, Р. І. Марусенка. 5-те вид. Київ: Алерта, 2013. 544 с.
6. Набуття і реалізація прав на землю в Україні: навч. посібник / за ред. І. І. Каракаша. Одеса: Юрид. літ., 2016. 332 с.
7. Бурцев О. В. Правові засади вирішення межових земельних спорів: монографія. Харків: Друк. Мадрид, 2017. 196 с.
8. Бусуйок Д. В. Управлінські та сервісні правовідносини в земельному праві України: монографія. Київ: Ніка-Центр, 2017. 352 с.
9. Ігнатенко І. В. Правове забезпечення зонування земель у межах населених пунктів: монографія. Харків: Фінарт, 2014. 274 с.
10. Каракаш І. І. Право власності на природні об'єкти та їх ресурси: монографія. Одеса: Юрид. літ., 2017. 436 с.
11. Коваленко Т. О. Реалізація принципу законності у регулюванні земельних відносин в Україні: проблеми законодавчого забезпечення: монографія. Київ: Правова єдність, 2017. 672 с.
12. Костяшкін І. О. Правове забезпечення соціальної функції права власності на землю в Україні: монографія. Хмельницький: Вид-во Хмельниц. ун-ту упр. та права, 2016. 429 с.
13. Кулинич П. Ф. Правові проблеми охорони і використання земель сільськогосподарського призначення в Україні: монографія. Київ: Логос, 2011. 688 с.
14. Лейба Л. В. Земельні спори та порядок їх вирішення: монографія. Харків: Право, 2007. 160 с.
15. Лісова Т. В. Правове забезпечення відновлення земель: теоретичні і практичні проблеми: монографія. Харків: Юрайт, 2020. 396 с.
16. Мельник Н. О. Правові засади відшкодування втрат сільськогосподарського та лісгосподарського виробництва: монографія. Харків: Право, 2016. 184 с.

17. Мироненко І. В. Інститут права сусідства: теоретичні та практичні аспекти: монографія. Івано-Франківськ: Супрун В.П., 2019. 341 с.
18. Одарюк М. П. Правові засади земельних процедур: монографія. Харків: ТОВ «Планета-Прінт». 2020. 176 с.
19. Ріпенко А. І. Використання земель для містобудівних потреб: теоретичні та практичні проблеми: монографія. Херсон: Гельветика, 2019. 496 с.
20. Федчишин Д. В. Правове забезпечення використання та охорони земель громадської забудови: монографія. Харків: Фінарт, 2015. 248 с.
21. Федчишин Д. В. Реалізація та захист земельних прав в Україні: проблеми теорії та практики: монографія. Херсон: Гельветика, 2020. 418 с.
22. Хомінець С. В. Правове забезпечення підвищення родючості ґрунтів: монографія. Харків: Фінарт, 2015. 169 с.
23. Чирик А. О. Спільна часткова власність на земельну ділянку: монографія. Харків: Юрайт, 2020. 172 с.

Інтернет-ресурси

<http://portal.rada.gov.ua> – офіційний сайт Верховної Ради України.

<https://www.president.gov.ua> – офіційне інтернет-представництво Президента України.

<http://www.kmu.gov.ua> – офіційний портал Кабінету Міністрів України.

<http://www.menr.gov.ua> – офіційний веб-сайт Міністерства екології та природних ресурсів України.

<http://www.minagro.gov.ua> – офіційний веб-сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України.

<http://land.gov.ua> – офіційний сайт Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру.

<http://www.dzk.gov.ua> – сайт Центру державного земельного кадастру.

<https://reyestr.court.gov.ua> – Єдиний державний реєстр судових рішень.

<https://court.gov.ua> – Судова влада в Україні.

<http://www.zemres.com> – сайт землевпорядників України.

<http://www.zemli.com.ua> – Земли.com.ua: портал земельных вопросов.

<http://www.pravoua.com.ua> – офіційний сайт журналу «Право України».

<http://lib.rada.gov.ua> – сайт бібліотеки Верховної Ради України.

<http://www.nbuv.gov.ua> – сайт Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського.

http://10.106.3.2/index.php?option=com_k2&view=item&id=65:elektronni-resursi. – Наукова бібліотека Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

3. ПРОГРАМНІ ПИТАННЯ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ»

1. Предмет і методи земельного права.
2. Принципи земельного права та їх характеристика.
3. Система земельного права.
4. Співвідношення і взаємодія земельного права з суміжними галузями правової системи України.
5. Особливості, етапи здійснення та правові наслідки сучасної земельної реформи.
6. Поняття, особливості й класифікація джерел земельного права.
7. Конституція України – головне джерело земельного права.
8. Підзаконні нормативно-правові акти в системі джерел земельного права: класифікація, особливості.
9. Суб'єкти й об'єкти земельних правовідносин.
10. Підстави виникнення, зміни і припинення земельних правовідносин.
11. Види прав на землю та їх характеристика.
12. Особливості державної реєстрації прав на землю.
13. Особливості, зміст і форми права власності на землю.
14. Право державної власності на землю: об'єкти і суб'єкти.
15. Право комунальної власності на землю: об'єкти і суб'єкти.
16. Право приватної власності на землю: об'єкти і суб'єкти.
17. Характеристика права спільної власності на земельну ділянку.
18. Особливості права власності на землю іноземних держав.
19. Підстави й порядок виникнення права державної власності на землю.

20. Підстави й порядок виникнення права комунальної власності на землю.

21. Підстави й порядок виникнення права приватної власності на земельні ділянки.

22. Набуття права на земельну ділянку за давністю користування.

23. Право на земельну частку (пай): поняття та зміст.

24. Особливості і процедура продажу земельних ділянок на конкурентних засадах.

25. Права й обов'язки власників земельних ділянок.

26. Підстави і порядок припинення права державної власності на землю

27. Підстави і порядок припинення права комунальної власності на землю.

28. Підстави і порядок припинення права приватної власності на земельні ділянки

29. Перехід права власності на земельну ділянку у разі набуття права власності на об'єкт нерухомого майна.

30. Право довірчої власності на земельну ділянку.

31. Правове регулювання обігу земельних ділянок і прав на них.

32. Передача територіальним громадам земель за межами населених пунктів.

33. Сутність дерегуляції у земельній сфері.

34. Загальна характеристика права землекористування та його класифікація.

35. Право постійного землекористування: суб'єкти й об'єкти.

36. Підстави й порядок виникнення і припинення права постійного землекористування.

37. Права й обов'язки землекористувачів: сутність і класифікація.

38. Підстави для примусового припинення прав на земельну ділянку.

39. Поняття й юридичні ознаки оренди землі.

40. Особливості виникнення права землекористування на умовах оренди.

41. Особливості виникнення права оренди на конкурентних засадах.

42. Поняття й особливості договору оренди земельної ділянки.

43. Права й обов'язки орендаря земельної ділянки.

44. Особливості внесення змін і дострокового розірвання договору оренди земельної ділянки.

45. Процедура поновлення договору оренди земельної ділянки.

46. Підстави припинення права оренди земельної ділянки.

47. Особливості правового регулювання суборенди земельної ділянки.

48. Право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис): поняття й особливості.

49. Право користування чужою земельною ділянкою для забудови (суперфіцій): поняття й особливості.

50. Поняття і класифікація обмежень прав на землю.

51. Право земельного сервітуту.

52. Поняття і класифікація гарантій прав на землю.

53. Форми і способи захисту прав на землю.

54. Правові наслідки самовільного заняття земельної ділянки.

55. Відшкодування збитків власникам земельних ділянок і землекористувачам.

56. Земельні спори: поняття і класифікація.

57. Система і компетенція органів, що вирішують земельні спори.

58. Проблеми вирішення земельних спорів у контексті сучасної земельної реформи.

59. Економіко-правовий механізм у сфері використання, охорони й відновлення земель.

60. Суб'єкти й об'єкти плати за землю і пільг.

61. Система органів публічного управління у сфері використання, охорони й відновлення земель, їх функції та повноваження.

62. Законодавчі новели у сфері планування використання земель.

63. Планування використання, охорони й відновлення земель.

64. Правове регулювання моніторингу земель.

65. Правове забезпечення землеустрою.

66. Контроль за використанням, охороною й відновленням земель.

67. Особливості правового механізму забезпечення захисту земельних прав.

68. Державний земельний кадастр.

69. Процедура державної реєстрації земельних ділянок.

70. Відшкодування втрат сільськогосподарського й лісогосподарського виробництва.

71. Поняття і зміст правової охорони земель.

72. Суб'єкти й об'єкти правової охорони земель.

73. Нормування у сфері охорони земель.

74. Рекультивация земель.

75. Консервация земель.

76. Поняття і склад земель сільськогосподарського призначення.

77. Особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення.

78. Поняття і склад земель житлової та громадської забудови.

79. Порядок використання земель у населених пунктах для забудови та інших потреб.

80. Поняття, склад і специфіка використання земель, що особливо охороняються.

81. Правовий режим особливо цінних земель.

82. Поняття, склад і загальна характеристика земель лісогосподарського призначення.

83. Поняття, склад і загальна характеристика земель водного фонду.

84. Обмеження права користування землями водного фонду.

85. Поняття і склад земель промисловості.

86. Поняття «землі транспорту».
87. Поняття «землі зв'язку».
88. Поняття й особливості правового режиму земель енергетики.
89. Особливості використання земель оборони.
90. Особливості відповідальності за порушення земельного законодавства.

ЗМІСТ

Вступ.....	3
1. Завдання до практичних занять.....	5
2. Інформаційне забезпечення самостійної роботи студентів..	14
3. Програмні питання з навчальної дисципліни «Земельне право України».....	19

Навчальне видання

Електронне видання

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ»**

для студентів
заочної форми навчання
першого (бакалаврського)
освітньо-кваліфікаційного рівня
галузі знань 08 «Право»
спеціальності 081 «Право»

У к л а д а ч

ІГНАТЕНКО Ірина Володимирівна

Відповідальний за випуск *М. В. Шульга*

Редактор *Л. Русанова*